

Tapautui omassa piirissämme

Karjalainen tai heimomme ystävä, joka luet ja pidät tästä pirteästä heimolehdestä, tee voitavasi tämän yhteisen lehtemme tilaus- ja ilmoituskannan lisäämiseksi. Asiamieslistoja on saatavissa toimistossamme. Niitä lähetetään kirjeitse pyynnöstäsi. Lehtemme seuraava numero ilmestyy tavalista sisältörikkaampana joulunumerona.

ITÄKARJALAN KULTTUURIA HUIPPUVUORILLA

Pohjoismaisen Huippuvuoriretkikunnan johtaja, Turun ruotsinkielisen yliopiston, Åbo Akademin professori, kansantieteilijä Helmer Tegengren on syyskuussa kertonut tämän tieteellisen retken johdosta seuraavaa:

Huippuvuorten rannikoilla on selvinä miehenkorkuisina jäännöksinä itäkarjalaisia kyliä, joitten rakennukset on valmiina osina kuljetettu vuosisatoja sitten Valkeanmeren rannoilta. Näitten kylien asukkaat, talveksi arktisille pyyntiretkille matkannut Valkeanmeren rannikon väestö, otti evääkseen suomuraimia ja muita vitamiinilähteitä. Sen sijaan arktisiin oloihin tottumattomat englantilaiset, hollantilaiset ja espanjalaiset, joitten valaanpyyntiretket suuntautuivat samoihin aikoihin samoille tienoille, kuolivat pelkkine laivakorppuineen vitamiinipuutteeseen.

Huippuvuorilla on kaikista päättäen suorastaan suomalaisen kansankulttuurin haaraosasto, tosin sekaantuneena pomorilaiseen eli Wienanmeren rannalla olevaan venäläiseen kulttuuriin sekä lapalaisaineisiin, joitten tutkiminen on mielenkiintoinen tehtävä.

Jo edellisen retken aikana tavattiin mainittuja Valkeanmeren väestöstä todistavia kylälöytöjä runsaine esinejäännöksineen. Nyt näitä tutkimuksia jatkettiin erinomaisin tuloksin. 1600-luvun alkupuolella näillä vesillä käyneet hollantilaiset, englantilaiset ym. valaanpyytäjät menivät Huippuvuorille maihin keittääkseen valaanrasvan, sillä vasta myöhemmin opittiin suorittamaan keittäminen laivoissa. Heidän jäljiltään on Huippuvuorilla Pikku Lontoo, jonka englantilaiset rakensivat v. 1626 tyyppillisine englantilaisine kivirakennuksineen. Siellä on myös hollantilainen asuntoalue, josta prof. Tegengrenin retkikunta löysi mm. 1619 Zeelandissa lyödyn metallirahan. Ja siellä on meidän kannaltamme erittäin mielenkiintoinen ja yllätyksellinen itäinen asutusalue mainittuine itäkarjalaisine rakennuksineen, Valkeanmeren miehet asettuivat talveksi Huippuvuorille pyydystääkseen turkiseläimiä ja niin ikään he hankkivat mursunluuta, joilla on todettu käydyin kauppaan itään päin jo 1500-luvulla. Sitä on ilmeisesti Novgorodin ja Moskovan kautta kulkeutunut aina Per-

siaan saakka kallisarvoisten, nyt museoesineinä olevien koriste-esineitten raaka-aineiksi. Nämä Valkeanmeren kansan pyyntileirit tarjoavat mielenkiintoista havainto- ja tutkimusmateriaalia. Lukuisat erikokoiset suutarinlestit kertovat ehkäisevästä työterapiasta, jonka tiedettiin olevan erittäin tärkeää mielen kohennukseksi tällaisessa yksinäisyydessä. Puheenaoleva, nyt tutkittu alue, jollaisia on runsaasti pitkin Huippuvuorten rannikkoa, on pienen kaupunkikorttelin suuruinen ja itäkarjalalaisten talojen pinta-ala nousi aina 200 neliömetriinkin. Esinelöytöjä, jotka kaikki jäivät Tromsaan, saatiin mukaan myös erittäin runsaasti. Mielenkiintoisia olivat mm. löydetyt erilaiset noppa- ym. pelit, joilla oli tärkeä merkitys pyyntimiesten elämässä.

Nyt on edessä suurisuuntainen tutkimus- ja järjestelytyö, joka saattaa tuoda hyvinkin paljon uutta esille. Joka tapauksessa voidaan sanoa, että suomalaisella kulttuurilla on oma haaraosastonsa Huippuvuorilla ja meillä on siis täysi työ jatkaa siellä nyt alkuunpantuja kansatieteellisiä tutkimuksia.

PIISPA JÜRI VALBE VIERAANAMME

Viiron autonomisen oikeauskoisen kirkon päämies, 78-vuotias piispa Jüri V ä l b e kävi Tukholmasta käsin maassamme kahden viikon yksityisluontoisella matkalla. Korkea vieras tutustui Helsingin ortod.seurakuntaan, kirkkoihin, piispa Aleksanteriin, papistoon, Kuopiossa hän tapasi entisen ystävänsä arkkipiispa Hermanin, nautti suomalaisesta löylystä, kävi Viinijärven ja Joensuun seurakunnassa, Valamon luostarissa. Edelleen piispa V ä l b e osallistui pappiseminaarimme 40-vuotisjuhlaan Masalan Humaljärvellä. Prof. L. Pinomaa esitteli veljeskirkon piispalle Helsingin Yliopiston teologista tiedekuntaa ja lehtori E. Niinivaara yliopiston virolaista laitosta. Lyhyen tuokion ajan piispa V ä l b e viipyi seuramme johtokunnan kokouksessa 25/9 -58, jossa seuramme puheenjohtaja ojensi vieraille SUVULTA SUVULLE 50-vuotisjuhlajulkaisumme merkiksi ja kiitollisuudeksi siitä yhteistyöstä, joka on Pohjanlahden länsipuolella, Ruotsissa, syntynyt Viiron kirkon ja karjalaisen ortod. seurakunnan kesken.

MERKKIPÄIVIÄ

Seuraavat heimolaisemme tai heimomme ystävät ovat viettäneet merkkipäiviä:

Heinäkuussa täytti 80 vuotta itkuvirsien taitaja ja runonlaulaja Martta K ä h m i os. Lytsy Enon Revonkylässä. Hän on kotoisin Suistamon Loi-

molan kylästä. Jo lapsena hän oppi vanhemmiltaan itkuvirsiä ja vanhoja lauluja. Kiertokoulussa hän oppi lukemaan ja kirjoittamaan niin hyvin, että on voinut omakätisesti kirjoittaen osallistua Kansanvalistusseuran sananparsien ym. kirjoituskilpailuihin. Sodan puhjettua v. 1939 hänen piti jättää rakas kotiseutunsa ja lähteä siirtolaisuuteen. Kun sotien välissä vuonna 1942 palattiin takaisin Suistamolle, oli Martta Kähmi ensimmäinen ohjelmansuorittaja kotiinpaluujuhlassa. Tällöin hän itki ilmoille ilonsa kotiseudulle pääsemisestä ja Karjalan kärsimistä murheista. Tästä hänen varsinainen itkuvirsikautensa alkoi ja sen jälkeen on hän ollut maamme kuuluisin elossa oleva »iänellä itkijä». Hän on tulkinut herkästi ja hienotunteisesti niitä tunnetiloja, joiden vallassa Karjalan kansa on ollut. Erikoisesti itkun kohteita ovat luonnollisesti olleet kotiseudun menettäminen, Karjalaan jäänyt kirkko, sankarivainajat ja uuden elämän aloittaminen kylmillä tiloilla.

Onpa hän itkenyt myös Suomen Marsalkka Mannerheimin ja presidentti Kyösti Kallion haudoilla sekä useita kertoja esiintynyt radiossa. Kaikkialla on hänen herkkä esityksensä herättänyt jakamatonta ihastusta. Tunnustukseksi vanhan karjalaisen kulttuurin tallettamisesta on Karjalaisen Kulttuurin Edistämisseuralla vuonna 1952 myöntänyt hänelle pienen eläkkeen.

— 75 vuotta täytti 7. 9. kansakoulunopettaja Aino Lydia A i r a m o Helsingissä. Hän on syntynyt Sortavalassa ja valmistunut kansakoulunopettajaksi v. 1912 sekä toiminut opettajana Impilahden kansanopistossa, Kymintehtaan ammattikoulussa, Viipurin kaupungin kansakoulussa ja v:sta 1940 lähtien aina eläkkeelle siirtymiseen saakka Helsingin suomenkielisissä kansakouluissa.

— Kirjailija, rouva Elsa H e p o r a u t a (o.s. Koponen, v:een 1935 Hästesko) täytti 31. 8. 1958 70 vuotta. Hän on syntynyt Puumalassa, suoritti ylioppilastutkinnon v. 1903 ja opiskeli yliopistossa parina vuonna. Hän toimi sitten Huittisten kansanopiston johtajattarena vv. 1905—1907. Vakavia elämänkysymyksiä voimakasjuonteisten naisluonteiden näkökulmasta hän valotti mm. romaaneissa »Ursula Keivaara» (1929—30), »Suuri yö» (1933), »Helena Saarlahti» (1937) ja »Kohtalonsa vaalikki» (1942). Romaanin ohella Elsa Heporauta on viljellyt ahkerasti novellin muotoa ja julkaissut mm. kokoelmat »Tilkkuvakka» (1926), »Rakkauden uhkapeliä» (1928) ja »Lintu löi ruutuun» (1932). Vaikuttavimpaan tehoonsa hän on novellistina varmaan kohonnut niillä kuvauksillaan, jotka sisältyvät valikoimaan »Herran heikkoja». Hän on ollut johtavana sieluna Kalevalaiset Naiset-järjestön perustamisessa ja työssä. Hänen erotessaan v. 1947 järjestön puheenjohtajan paikalta lausuttiin hänelle pidetyssä juhlatilaisuudessa kaunis tunnustus tästä kulttuurityöstä, jonka näkyvinä ilmauksina Kalevala-korut ovat tulleet tunnetuiksi sekä kotimaassa että ulkomailla.

Kirjailija Heporauta on tuntenut aina lämmintä myötätuntoa seuraamme, sen työtä ja sen työntekijöitä kohtaan.

— 60 vuotta täytti 5. 8. Juuassa maanvilj. Iivo

S h e m e i k k a. Hän on syntynyt Suistamon Muuannon kylässä.

— 60 vuotta täytti elokuun 3 p:nä Juho P a l k i n Jyväskylässä.

Hän syntyi 3. 8. 1898 Säämäjärven Tsuralahdessa harjoittaen nuoruutensa ajan isältään perittyjä elinkeinoja, maanviljelystä ja kauppaa.

Karjalaiseen tapaan ei hänenkään osanaan ollut elää kotipelloillaan oman sukunsa ja ystävänsä parissa, vaan jo nuorukaisena tuli käsky ensimmäiseen maailmansotaan v. 1917. Tämä sotaretki kesti noin 5 vuotta, jolta ajalta on erikoisesti mainittava raskas, sodanaikainen n. 3 vuoden sotavankeus Saksassa.

Monien kohtaloiden jälkeen hän saapui kanta-Suomeen v. 1922 ja monien alkuvaikeuksien jälkeen asettui Valamoon, jossa viimeiset ajat toimi tallimestarina, kunnes hänen oli muiden suomalaisten tavoin vieläkin pukeuduttava sotisopaan otamalla osaa talvi- ja jatkosotiin rintamajoukoissa.

Viimeiset 17 vuotta hän on toiminut rautateillä.

Aika ei mieheen näy pystyvän. Rauhallisuus, leikkilisyys ja »suakkunat» ovat säilyneet, samoin »sulhasprihan» ulkonäkö. Täytyy sanoa »Palkisen Jussin» täyttäneen 60 vuotta jo nuorena miehenä. (Seppo.)

— 60 vuotta täytti 19. 8. 1958 vaaturimestari Edvard K a n e r v a Helsingissä. Hän on syntynyt Impilahdella ja viettänyt lapsuutensa sekä suorittanut koulunkäyntinsä Turussa. Hän aloitti vaaturinoppilaana isänsä liikkeessä, josta hän myöhemmin siirtyi Helsinkiin. Toimittuaan eri liikkeiden palveluksessa hän perusti Helsinkiin oman liikkeen, jota hän on hoitanut menestyksellä.

— 50 vuotta täytti 26. 8. agronomi, jaostopäällikkö Johannes K u i k k a. Hän on syntynyt Impilahdella, tullut ylioppilaaksi Porvoon suom. yhteiskoulusta 1931 ja valmistunut agronomiksi 1938. Hän oli toiminut Itä-Karjalan ja Laatokan-Karjalan maanviljelysseurojen konsulenttina, esittelijänä Kuopion lääninhallituksessa sekä sisäasiainministeriössä. Maatalousseurojen keskusliiton toimistopäällikkönä hän oli vv. 1946—50, Ason ylimääräisenä esittelijänä 1950—51 sekä nyttemmin maatalousministeriön jaostopäällikkönä vuodesta 1952 lähtien.

— 50 vuotta täytti T:mi J. H e i t t o Helsingissä. Kauppaneuvos Heitto on syntynyt Miehkälässä. Hän loi merkittävän kauppatalon Viipuriin sekä perusti tai otti osaa lukuisiin karjalaisiin yrityksiin. Sodan jälkeen toimintani on toiminut Helsingissä. Nykyisen J. Heitto Oy:n viime vuoden liikevaihto oli 492,9 mmk.

— 50 vuotta täytti 16. 8. arkkitehti Aaro A l a p e u s o Tampereella. Hän on syntynyt Impilahdella ja tullut ylioppilaaksi Sortavalan lyseosta 1927.

Heimokunnalle ilmoitetaan seuraavat tuonilmaisiin lähtemiset:

— Kansakoulunopettaja, tunnettu heimotyöntekijä Matti K ä l v i ä i n e n kuoli Oulussa 14. 8. 58.

Hän oli syntynyt 17. 5. 1889 Inkerissä.

— Johannes Pesonen, synt. Narvassa 27. 4. 1892, kuoli Boråsissa 24. 8. 58.

— Anna Vienola, o.s. Lauronen, syntynyt 20. 10. 1884, kuoli Suonenjoella 7. 6. 58.

— Agafeja Roicha, o.s. Nikitin, syntynyt 12. 8. 1889, kuoli Inkoossa 25. 8. 58.

— Nikolai Nousukangas kuoli 10. 6. 58 kotonaan Jyväskylässä.

Hän oli syntynyt Porajärvellä 15. 6. 1891 Nasaroffin maalaistalon poikana. Kotonaan hän ehti parhaaseen nuoruusikään, jolloin avioitui Katerina Petrovan kanssa.

Kuten useiden muiden heimolaisten, oli hänenkin lähdeittävä rakkailta kotikonnuiltaan sotaan 1914 ensimmäisen maailmansodan sotarumpujen soidessa Karjalan syrjäisille seuduille saakka. Tällöin hänen kovana kohtalonaan oli olla 4,5 vuotta sotavankeudessa, jonka jälkeen sai jälleen työskennellä kotikonnuillaan — vain hetken.

Porajärven luovutuksen jälkeen hänen oli jätettävä synnyinsijansa ja asetettava Suojärvelle uutta elämää alkamaan, mutta täältäkin oli talvisodan tullen siirryttävä monien vaiheiden jälkeen Keski-Suomeen, jonne 1943 asettui Jyväskylään asuen siellä kuolemaansa asti.

Hiljaisena, uutterana ja tunnollisena, hyvää tarkoittavana persoonana hän saavutti laajan ystävyydenpiirin, joka omaisten kanssa yhdessä jäi poismenyttyä kaipaamaan. (Seppo)

— Entinen maanviljelijä ja laivan kapteeni Vasili Partala sai läisyyksensä Vesannolla 12. 7. -58. Hän oli syntynyt Salmin Uksalonpäässä 1. 3. 1870 maanvilj. poikana. Laivan kapteenin tointa hän hoiti aina siihen asti, kun täytyi jättää Karjala. Kaikkein kauimmin hän tuli olleeksi Oy. Supisen liikkeen »Herkules»-laivan päällikkönä.

— Tatjana Timola o.s. Ivanoff haudattiin Karjaalle 24. 8. -58. Hän oli syntynyt 16. 1. -1891 Vienan-Karjalassa. Hän oli naimisissa kierto-kauppias Joonas Timolan kanssa. Äitiä suremaan jäivät tytär ja pojat Aleksii ja Pekka.

— Viktor (Vikke) Kuismäki, syntynyt 23. 3. 1938 Kemin Veitsiluodossa. Muutti Ruotsiin 27. 3. 1948 ja asui Åshammarissa. Vikke oli innokkaasti mukana paikkakuntansa raittiusnuorisotyössä ja nuorten ohjaajana. Hän opiskeli Hoforsin ammattikoulussa, mutta sairauden vuoksi hänen opintonsa keskeytyivät viimeisen vuoden aikana ja hän kuoli 7. 6. 1958. Häntä jäivät lähinnä suremaan äiti, isä ja 10 sisarusta. Vikke oli syntynyt karjalaista alkujuurta, sillä hänen isänsä on kotoisin Kuorilahdesta Vienan-Karjalasta. Viken parien ääreen oli kokoontunut noin 200 henkeä opintotovereita, nuorisotyöystäviä ja laaja karjalaisten ystävyydenpiiri.

HUOMASIMME, ETTÄ

— Kauppakorkeakouluun on 569 hakijasta hyväksytty 301 ja näiden joukossa seuraavat: Marjatta Blinnikka, P. Gaurilov, P. T. Hussi, Marjatta Kirkinen, J. Lauronen, T. J. Paajanen, J. O. Raski, V. M. Saukkonen, M. O. Taulamo, T. T. Tikanoja ja Leena Tuttujev.

— Veikko Olavi Vasko on hyväksytty Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosastolle.

— Maria Bogdanoff, Kajaanin maalaiskunnassa asuva 98-vuotias vienankarjalainen vanhus, oli aikoinaan taiteilija, kreivi Lous Sparren mallina.

— Ruotsin virolaiset ovat kauan keränneet osakaita ja rahaa oman kulttuuritalon ostamiseksi Tukholmaan. Nyt heidän on onnistunut ostaa Rkr 825.000.— kauppahinnasta nelikerroksinen kivi-talo kaupungin keskuksessa, Regeringsgatan 24. Lähitulevaisuudessa tästä talosta on muodostuva vilkkaasti sykkivä virolainen kansallinen keskus.

— Lahdessa lasketaan olevan 9.000—10.000 Karjalasta siirtynyttä, joista tiettävästi n. 400 on itsenäistä yrittäjää ja yli 2.000 toisten palveluksessa liikealalla toimivaa.

— Suomen Paperin ja Kartonginjalostajain Yhdistyksen johtokunta on kokouksessaan 2. 9. 58 nimittänyt osastopäällikkö Mikko Harrelan saman yhdistyksen idän kaupan myyntipäälliköksi.

Mainittakoon, että yllämainitun vientiyhdistyksen puheenjohtajana on vuorineuvos Lauri R. Haarla ja toimitusjohtajana karjalaisten hyvin tuntema kenraali Paavo Talvela.

— Eino Isohanni on ylennetty ylliluutnantiksi, Kalevi Keynäs luutnantiksi. Kai Olavi Pernanen vänrikiksi. Kai Olavi sai apurahan ja matkusti vuodeksi Amerikkaan.

— Kultahäitään viettivät 6. 9. Kokkolassa matkapastori Vladimir Talsta ja hänen rouvansa Helena.

— Bergslagsposten, Ruotsissa ilmestyvä sanomalehti, on 26. 5. -58 alkaen julkaissut 4 pitkäköö heimolaisemme, metsätyömies Juho Kiriloffin (Kirsan) kertomusta. Siinä väkevällä, koruttomalla tavalla kerrotaan kolhoosien perustamisesta Itä-Karjalaan, stahanovilaisesta metsätyöstä, joutumisesta ja olemisesta Kuusisen »armeijassa», heimovankeuteen pääsemisestä jne.

— Tunnettu virolainen kanteleensoittaja Kandle Juss (Johannes Rosenrauch) kuoli 67 vuoden ikäisenä maanpakolaisena Ruotsissa. Karjalainen kannel on tunnettu paitsi Suomessa myös Baltian maissa, Virossa (kannel), Latviassa (kuokle) ja Liettuassa (kankles). Tämän tiedon on lähettänyt heimomaahan virolainen Sulev Tailo.

— Kummia on tapahtunut: »Ennen olin Virshin Varvoi a nygöi olen Vappu Tuomenleht». Näin kertoi salmilainen emäntä kansanperinteenkerääjälle fil. kand. Silja Rummukaiselle.

— Petroskoin suomalainen teatteri on aloittanut syyskautensa Aleksis Kiven »Nummisuutareilla». Tämä teatteri on eräs viimeisiä suomenkielisiä tukikohtia Itä-Karjalassa. Kun kansallinen koululaitos lakkautettiin, samoin suomenkielinen Petroskoissa ilmestynyt Neuvosto-Karjala (entinen Totuus)-lehti, voidaan odottaa, että toimenpiteiden sarja kohdistuu myös tähänkin suomenkieliseen laitokseen.

— Eräitä suomalaisia on päästetty Neuvosto-Karjalaan. Niinpä dosentti Pertti Virtaranta sai muutaman päivän ajan vierailulla siellä kielen-